

POCZĄTKI MIASTA I RYNKU

Strzelce zostały założone przez margrabiów z dynastii askańskiej na prawie niemieckim. Założenie miasta nastąpiło prawdopodobnie przed 1286 rokiem. Niestety, akt lokacyjny nie zachował się do dzisiejszych czasów. Strzelce powstały po stronie zachodniej jeziora Górnego i Dolnego, na planie regularnego okręgu o średnicy 500 metrów. Miasto w obrębie murów obejmowało 24 ha powierzchni. W centrum, poprzecznie do szlaku komunikacyjnego, wytyczono czworoboczny rynek, na którym posadowiono ratusz. W związku z funkcją sądowniczą na rynku wymierzano kary. Udokumentowanym przykładem było wymierzenie w 1738 roku kary chłosty na złodzieju Christianie Mittelstädt. Pierzeje rynku zostały zabudowane kamienicami mieszczańskimi wzniesionymi w konstrukcji murywanej i ryglowej na kamiennych cokołach. Początkowo nawierzchnia placu rynkowego nie była utwardzona. W 1721 roku wybrukowano połowę rynku z inicjatywy dowódcy garnizonu kapitana von Löbena. Rozplanowanie miasta nie uległo większym zmianom do okresu po II wojnie światowej. Po 1945 roku zabudowa od strony północnej i wschodniej rynku została zlikwidowana, poszerzając w ten sposób jego przestrzeń. Zarazem usunięto posadowiony w jego obrębie Pomnik Germanii.

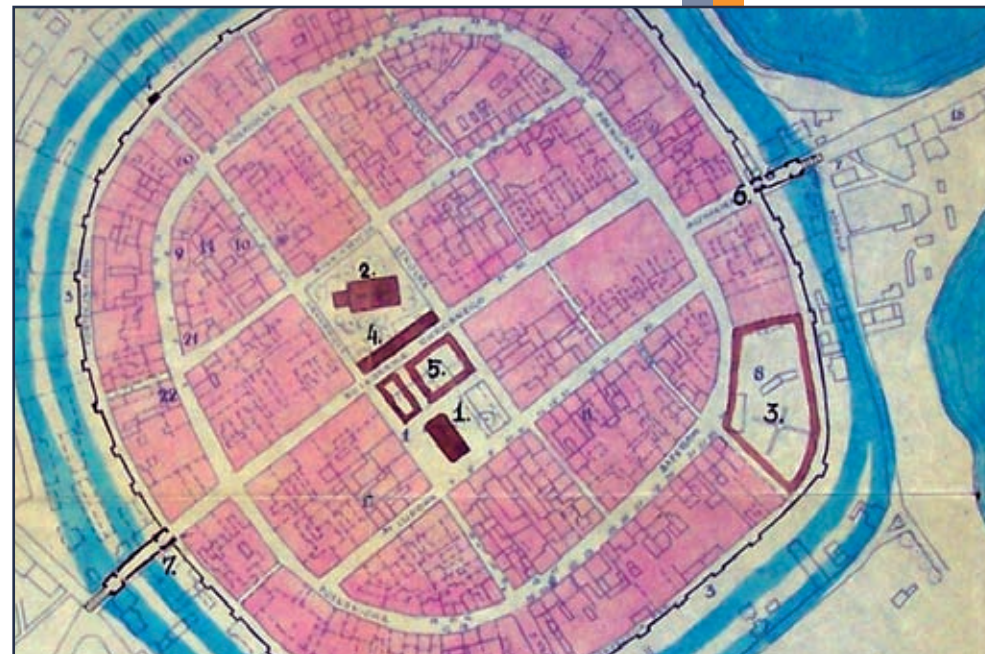
RATUSZE

Gotycki ratusz w Strzelcach wybudowano w obrębie rynku w 1. połowie XIV wieku. 7 czerwca 1433 roku husyci zdobyli miasto. Najeźdźcy zniszczyli ratusz i zrabowali przywileje miejskie. Budowla przetrwała do czasów nowożytnych, a o jej rozbiórce zdecydował zły stan techniczny, spowodowany pożarami i zaniedbaniami. Z ratusza pozostały jedynie partie piwnic i parteru, przynoszące miastu dochód z wynajmu ocalałych pomieszczeń. W 1825 roku nadbudowano pomieszczenie mieszczące tzw. piwnicę winną. Winiarnia wraz z piwnicami dawnego ratusza została rozebrana w 1844 roku.

W 1600 roku rozpoczęto budowę nowej siedziby władz miejskich. Prace ukończono 5 września 1602 roku. Budynek wzniesiono w konstrukcji ryglowej jako piętrowy, z ozdobną wieżyczką. Na parterze znajdowała się winiarnia, w sali na piętrze gabinecy burmistrza i urzędników, a także sala zgromadzeń rady. Nad wejściem do budynku umieszczono napis: *Curia dat curas, a curis curia dicta*. Ratusz widoczny jest na sztychu Mateusza Meriana St. opublikowanym w 1652 roku. Na początku XVIII stulecia budynek znajdował się w złym stanie i groził katastrofą. Zniszczenia były spowodowane pożarami i uderzeniem pioruna. Miasto nie posiadało środków na budowę nowego obiektu. Decyzja o rozbiórce została podjęta w 1725 roku. W 1727 roku ogłoszono zbiórki publicznej w miastach Marchii Brandenburskiej, ale zebrano zaledwie 11 talarów, co stanowiło kwotę wystarczającą na zegar miejski. Ostatecznie ratusz rozebrano

latem 1727 roku. W domu pisarza miejskiego zdeponowano wiatrowskaz ratuszowy, cztery stare rury, sztucer, trzy flinty, a także kilka innych sprzętów wojskowych. Do 1737 roku władze miejskie urzędowały w zastępczym, ciasnym pomieszczeniu. W tym samym roku za 650 talarów zakupiony został

dom burmistrza Fritsche przy rynku, jednak nie nadawał się do nowych celów. W 1739 roku nabyto dom piekarza i sędziego przysięgłego Daniela Zschecha usytuowany przy obecnej ul. Ludowej 6. Jako odwach służył opuszczony ratusz przy rynku, a następnie strażnica przed Bramą Gorzowską. Dawny ratusz przypominała tylko winiarnia w piwnicy.

W 1775 roku władze miejskie za kwotę 2800 talarów dokonały zakupu budynku mieszkalnego w pierzei rynkowej z przeznaczeniem na ratusz. Był to parterowy, ryglowy dom zbudowany przez generała-majora Achazego Heinricha von Albenslebena (1716-1777), dowódcy strzeleckiego regimentu dragonów. W 1778 roku w obrębie jego dziedzina zbudowano więzienie i dwa mieszkania dla służby. Budynek pełnił funkcję ratusza do 1856 roku. Ukazany został na obrazie, który znajdował się w Muzeum w Strzelcach.

W latach 1872-1873 z inicjatywy ówczesnego burmistrza Carla Moritza Treua wybudowano nowy ratusz w stylu neorenesansu niemieckiego. Projekt budynku wykonał w 1869 roku architekt Koehler z Frankfurtu nad Odrą, a jego modyfikację polegającą na likwidacji wieży i części detali przeprowadził Asmund Schulz. Budynek wzniesiono w miejscu wcześniejszego ratusza, w zachodniej pierzei rynku. Zachowany do dziś budynek to obiekt założony na planie czworobocznym, jako piętrowy i podpiwniczony. Fasada obiektu jest pięcioosiowa z półkolistymi zamkniętymi otworami okiennymi. W partii cokołowej znajdują się cztery okna piwniczne. W pierwszej osi mieści się reprezentacyjny portal z dwuskrzydłową bramą zwieńczoną naświetlem. Powyżej znajduje się balkon o tralkowej balustradzie, a ponad drzwiami balkonowymi tondo z wizerunkiem herbu miasta. Na wystrój fasady składa się boniowanie naśladujące ciosy kamienne, plynicy podokienne oraz gzymsy, zaś w zwieńczeniu sterczyny. Wewnątrz mieści się sień, reprezentacyjny holl, sala posiedzeń rady miejskiej oraz gabinet burmistrza z dostępem na balkon. Ponadto na piętrze umieszczono dział podatkowy z kasą, a na poddaszu archiwum miejskie. W piwnicach znajdowała się pierwotnie winiarnia adaptowana następnie na cele administracyjne. Po II wojnie światowej budynek był siedzibą Miejskiej Rady Narodowej, Sądu Powiatowego, Domu Kultury i Biblioteki Publicznej. Obecnie mieści się w nim Sąd Rejonowy w Strzelcach.

MASZT FLAGOWY

19 listopada 1908 roku w fasadzie ratusza umieszczono maszt flagowy wykonany przez strzeleckiego kowala Paula Wadephula. Okazją do fundacji była setna rocznica przyjęcia statutów miejskich. Maszt flagowy był elementem często uwiecznianym na dawnych widokówkach i fotografiach. Ostatnie znane zdjęcie pochodzi z 1957 roku. Później maszt został zdemontowany, a pochodzący z niego figuralny motyw fantastycznego stworzenia posłużył jako element ozdobny na przykościelnej fontannie. W 2008 roku obiekt został poddany konserwacji i zarazem rekonstrukcji oraz umieszczony na swoim oryginalnym miejscu. Maszt składa się z drzewca i ozdobnej kotwy z wyobrażeniem fantastycznego zwierzęcia. Jest to stworzenie o orlim dziobie, orlich skrzydłach i szponach oraz długim, jaszczurczym tułowiu, w obrębie którego wyobrażono pierś kobiecą. Stworzenie wspiera drzewiec u nasady z fantastycznie zakomponowanymi wstęgami i wiciami roślinnymi akcentowanymi kwiatami róży. W obrębie tej kompozycji wmontowano tarczę z wizerunkiem herbu miasta Strzelce. Drzewiec masztu ozdobiony jest, podobnie jak pierwotnie, motywem dwubarwnej wstęgi i zakończony owalną gałką.

APTEKI

W 1602 roku w ratuszu znajdowała się apteka „Pod Niedźwiedziem”. W 1619 roku zakupił ją Jeremias Beßkow z Krosna Odrzańskiego. Jednak w 1625 roku aptekarz Joachim Dönniges za zgodą elektora przeniósł ją do swojego domu. Erazm Corvinus, aptekarz ratuszowy i lekarz, sprzedał w 1702 roku aptekę Christianowi Freudowi, który w 1704 roku otrzymał od rady miejskiej dawne przywileje aptekarskie. W 1844 roku za odszkodowaniem dla aptekarza rozebrano dawne piwnice ratusza, w których mieściła się apteka „Pod Niedźwiedziem”.

Tekst: Błażej Skaziński

Ilustracje archiwalne:

- Urząd Miejski w Strzelcach Krajeńskich
- Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gorzowie Wielkopolskim

Literatura:

E. Rymar, Strzelce (Krajeńskie) i okolice na przestrzeni wieków (do 1945 roku), Strzelce Krajeńskie 2011; B. Skaziński, Zabytki gminy Strzelce Krajeńskie, Strzelce Krajeńskie 2011.

Wykonano na zlecenie
Urzędu Miejskiego w Strzelcach Krajeńskich
Aleja Wolności 48, 66-500 Strzelce Krajeńskie
tel. 95 763 11 30, e-mail: urząd@strzelce.pl,
www.strzelce.pl

STRZELCE KRAJEŃSKIE
OCZAROWUJĄ!

2018

POMNIK GERMANII

Monument powstał na rynku z inicjatywy związku wojskowych i władz kościelnych dla uczczenia poległych w wojnach z Danią, Austrią i Francją. Wykonany został z francuskiego wapienia w postaci figury Germanii z mieczem. Został zrealizowany zgodnie z projektem architekta i rzeźbiarza Hermanna Steinemanna z Berlina i architekta Hoffmanna z 1878 roku. Cokół został wykonany przez strzeleckiego mistrza kamieniarskiego Bocka. Na marmurowych tablicach umieszczonych na cokole widniały nazwiska poległych z terenu miasta i powiatu: 15 w 1864 roku, 38 w 1868 roku oraz 123 w 1870 roku. Na każdym narożniku cokółu umieszczona była figura orła. Koszt realizacji pomnika wynosił 8 tys. marek. Monument został odsłonięty 11 czerwca 1879 roku w rocznicę zwycięstwa nad Francuzami pod Sedanem i zarazem w złote gody pary cesarskiej. Odsłonięciu towarzyszyły patriotyczne uroczystości z salwami armatnimi, przy dźwięku dzwonów, a także występ chóru męskiego „Eintracht”. Okolicznościowe przemówienia wygłosił wówczas burmistrz Strzelce Alfred Zöllner i landrat Ernst von Bornstedt. Pomnik został rozebrany po 1945 roku.

ZABUDOWA PRZY RYNKU PRZED 1945 r.

Najbardziej okazałym budynkiem przy rynku był ratusz miejski. Pierzeje rynkowe były zabudowane piętrowymi kamienicami pochodzącymi z okresu od XVIII do końca XIX w. Większość budynków obok funkcji mieszkalnych mieściły handel i usługi. W pierzejach znajdowały się hotele „Pod Czarnym Oriem”, „Pod Złotym Jagnięciem” oraz „Pod Złotym Lwem”. Stare tradycje aptekarskie kontynuowała apteka „Pod Niedźwiedziem”. Rynek był też miejscem życia towarzyskiego. Powszechnie spotykano się w kawiarniach i cukierniach. W kawiarni Ernsta Conrada 7 września 1929 roku odbyła się uroczystość ku czci lotu dookoła świata sterowca „Graf Zeppelin”. W parterach kamienic umieszczone były liczne sklepy z artykułami spożywczymi, alkoholami i przedmiotami codziennego użytku. Ponadto w jednym z budynków znajdował się gabinet dentystyczny doktora Moritza Schammera. W obrębie rynku nie zabrakło też stylowej pompy przed ratuszem. Do ciekawostek należy fakt, że obok Pomnika Germanii znajdował się pawilon meteorologiczny, wyznaczający wysokość temperatury i ciśnienia barycznego.

Rynek w Strzelcach
na przestrzeni wieków

Gmina
Strzelce Krajeńskie